

# Проломъ

ДВУСЕДМИЧНИКЪ ЗА НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРЦИНАТА

Година I.

София, 5 априль 1939 год.

Брой 10.

## Умни удавници

Има хора, които дирятъ лично спасение или възможване извънъ националната солидарностъ. Тѣ си казватъ: „Ти ли ще оправяшъ свѣта,“ „защо ти трѣбватъ рискове, главоболия и неплатенъ трудъ въ защита на нацията и държавата“, „я Гледай себе си да наредишъ, ако искашъ да бждешъ уменъ!“

И съ съзнанието, че сж много практични, тѣзи хора се залавятъ да оправятъ личнитѣ си работи и най-често успѣватъ да се понаредятъ материално. А краятъ какъвъ е? Смѣтката на тѣзи „умни“ и „практични“ егоисти излиза рано или късно хемъ глупава, хемъ крива.

Слушахъ дружбашъ да казва презъ време на войната: „Ако ще би границата до нивата ми да мине, все ми е едно, стига живъ да остана!“ Но сетне го видѣхъ да се проклينا за тѣзи думи, защото сенегалець бѣше осквернилъ семейната му честъ въ собствения му домъ.

Слушахъ чиновникъ-бюрократъ да ме поучава да бжда „практиченъ“, но не следъ дълго партизанската междусобица го изрина.

Видѣхъ бившъ селски марксистъ, който нѣкога бѣ отказалъ убѣжище на български прокуроръ всрѣдъ люта зима, да се връща сега съ паспортъ за 3 дена въ България и да плаче за онзи прокуроръ, защото днесъ, като поробенъ, трѣбва да се прекланя пречупенъ на правъ жгълъ предъ чужди жандарми.

Богатъ търговецъ ми заяви веднажъ, че плюелъ на българската държава и, че не се интересувалъ отъ националитѣ ни „бъркотии“. Но не следъ дълго инородци и корупцията го опростаиха и накараха да фалира.

Познавамъ и художници, и музиканти, и писатели, които ми приказваха години наредъ, че тѣ не могатъ да взематъ „страна“ въ борби, защото изкуството имъ принадлежало на всички, но сега тѣ сами признаватъ, че общата бъркотия ги обезсилила и, че изкуството имъ не се дири отъ никого, а на младежъта ни се поднася лъжеизкуство.

На всѣка крачка срѣщате такива „практични“ хора, които се водятъ отъ мждрата максима, че „кроткото агне отъ деветъ цици бозае“. Но тѣзи „практични“ хора, макаръ и материално понаредени, отъ сега още се чудятъ и маятъ канва професия да поематъ децата

имъ гимназисти. Защото виждатъ, че пжтьтъ предъ челядъта имъ е задръстенъ и мъгливъ. А това показва, че макаръ и да сж били „практични“ и макаръ че смѣтката имъ е излѣзла за тѣхъ лично донѣкжде вѣрна, все пакъ тя е излѣзла явно крива по отношение на децата имъ.

Всички тѣзи „умни“ хора не схващаха, а мнозина още не схващатъ, че за българина нѣма животъ и благополучие извънъ България.

Тѣ приличатъ на онѣзи пасажери въ корабъ, които, намѣсто да помагатъ на екипажа за спасението на цѣлия корабъ, се измъкватъ отъ общата спасителна работа, за да се докопатъ до нѣкой спасителенъ поясъ. Зеръ тѣ е най-практично, защото „поне себе си ще спасятъ“. А въ сжщностъ съ спасителния поясъ тѣ ще се задържатъ само два часа и следъ това ще се удавятъ най-трагично.

Както има хора безъ слухъ, както има хора съ повредено зрение и както изобщо има хора лишени отъ нѣкое качество, така има и хора лишени отъ национално чувство и отъ дарба, чрезъ обичъ и жертва къмъ националната общностъ да се борятъ и за себе си лично. Редомъ съ тѣзи лишени отъ чувство хора има и „практици“ съ объркани мозъци.

Оставете подобни практични хора и смѣтки. Тѣ сж невѣрни и скжпо се плащатъ. Вземете примѣръ отъ българския народъ, отъ българското селячество. Вижте колко буденъ е усѣтътъ имъ къмъ България. Вижте готовността имъ за помощъ на поробени братя и за прибиране на българска земя. Не дирете всѣки за себе си само спасителенъ поясъ. А работете въ помощъ на цѣлия екипажъ на кораба, спасете го отъ нахлулата вода и отъ бурята и тогава, доволни и горди, ще стигнете сигурно крайната цель.

Само чрезъ пълна солидарностъ съ българската нация и само чрезъ една възродеа българска държава ще напредваме сигурно изъ пжтя на историята къмъ крайната цель — общобългарската победа.

А сега единни, дружно и неуморно на работа, докато стигнемъ цельта!

Асѣнъ Кантарджиевъ

## Тѣхната вездесъщност

Когато марксизмът като носител на новото се появи на свѣта и взе връхъ въ умоветъ на привърженицитъ си, той бѣ отрицание на всичко създадено до него, защото обвини съществуващото за плодъ на една буржуазна идеология, нападничавостъ „и т. н.“. Това негово отрицателно отношение се разпрострѣ върху всички области на духовния и материалния животъ — литература, изкуство, философия, религия, стопански и политически животъ. Старитѣ ценности бѣха отречени, животътъ на миналото презрѣнъ, идеалитѣ на нациитѣ и на народитѣ безъ изключение бѣха смѣтани за прѣстѣлни фабрикаци на човѣкоиди и мракобѣсници. Съществуваще едно състояние полемическо въ най-крайната си форма, безусловно и нападателно противъ всичко онова дори, което бѣ смѣтано за демократично. Съществуваще фронтъ срещу демократията, като създаване на буржоазията. Когато, обаче, се създаде движението на фашизма и той започна да успѣва и да стига до своитѣ висоти, когато човѣчеството изобщи разбра да е истината и се противопостави рѣзко на подобно отношение къмъ живота, започна да прави преценка на ценноститѣ и да лази традицията, която бѣше осветена отъ самото човѣчество, работата се промѣни.

До неотдавна марксизмътъ отричаше изобщо изкуството, като продуктъ на буржуазния мързель; отричаша се творцитѣ като Шекспиръ, Данте, Пушкинъ, творцитѣ въ живописята, въ религията, въ философията. Сега и Шекспиръ, и Данте, и Пушкинъ не само се признаватъ, но дори се разучаватъ, превеждатъ, издаватъ и преиздаватъ . . .

Но всичко това не е нито нѣкакво връщане назадъ, нито нѣкакъв компромисъ или еволюция. То е въ сѣщностъ само единъ блѣфъ, една спекула, новъ видъ търговия съ традицията на човѣчеството и неговитѣ ценности, съ неговата почитъ къмъ нему заслужилитѣ. За да спечелатъ толкова близкото до сърдцето имъ „човѣчество“, марксиститѣ започнаха да признаватъ тия ценности, защото видѣха, че съ отричане смѣтката имъ излѣзе крива. Съ него тѣ отблъснаха народитѣ отъ себе си. Ето отъ гдѣ започва признаването на Шекспира, на Данте, на Пушкина . . .

У насъ, дѣто обикновено се копира всичко що става въ Русия, сѣщо признаха Пушкинъ за гениаленъ, най-великъ поетъ, защото въ Русия го признаха и чествуваха. Дори започна да се говори за славянството, че Пушкинъ е най-големия поетъ на славянството, нѣщо, което преди бѣше прѣстѣлно да се помисли дори. Почна да се признава Вазовъ, дори Славейковъ, Яворовъ, цѣлата българска литература и изкуство, което преди бѣше смѣтано за бур-

жоазно и противомарксистическо. Започна да се признава и българската история, българската нация, войската, църквата, природата, индустрията, търговията. И всичко това, не отъ нѣкакво желание да се намѣри наистина ценното, или отъ нѣкакво убеждение, че Вазовъ или кой и да било другъ, че българската литература и изкуство сѣ истински и ценни, че религията, нацията, природата, войската сѣ едно благо и една необходимостъ за човѣчеството, за нациитѣ, а отъ единъ чисто практически интересъ да се обезоружи противникътъ, да се обезсилатъ влиянието му, да се отнеме отъ него мнозинството, да се направи една търговска сдѣлка на едро. Не само това, стигна се дори до парадокса да се признае и българската конституция! Дори при изборитѣ, макаръ и не официално, марксиститѣ прогласиха, че „за да се стигне до Шипка, трѣбва да се мине презъ Търново“. Съ други думи, за да се спечели, не трѣбва да се избиратъ срѣдствата. А целта оправдава срѣдствата — това е стария лозунгъ на зле разбрания Макиавели.

Марксиститѣ се промѣватъ вече въ всички области на живота — и въ училището, и въ войската, и въ църквата, и въ изкуството, и въ литературата, и въ философията — навсякъде: почнаха да говорятъ за родна литература, да издаватъ български автори, да пишатъ за тѣхъ хвалебни студии, да разправятъ за Вазова, за неговото величие и универсалностъ, за Славейкова, Каравелова, Дебелянова, за българската история, за религията дори: отидоха да изучаватъ фрескитѣ съ религиозно съдържание, които преди и не поглеждаха; започнаха да отправятъ венчеваления къмъ българския воинъ, спомниха си, че сѣ български и че сѣ били по бойнитѣ полета, започнаха да проповѣдватъ дори нѣщо като патриотизъмъ.

Но въ своята вездесъщностъ тѣ не изпускатъ своята истинска целъ: Редомъ съ Вазова се поставя и творбата на нѣкой марксистъ, да мине и тя незабелязано като чиста монета; заедно съ Пушкинъ се поставя Енгелсъ или Марксъ, заедно съ „Адъ“ се мѣдри Чернишевски, Ал. Толстой или кой и да е отъ болшевишкитѣ автори.

Амбулантнитѣ книжари сѣ изпълнили само съ такива прекрасни литературни произведения. Погледнете амбулантнитѣ търговци на книги предъ училищата, по панарни, на коледнитѣ сергии, по пазарищата — навсякъде ще видите тия шарени като на карнавално шествие купища отъ книги. Редомъ съ класицитѣ, поставени за демагогия, е и цѣлата оная марксистическа, полумарксистическа или порнографна литература, дошла по заповѣдь на Русия или

## Задачи и личности

Величието на историческитѣ времена се мѣри споредъ величината на задачитѣ, които тѣ сѣ си поставили за разрешение. Великитѣ времена сѣ се занимавали винаги съ голѣми задачи и сѣ станали велики, защото сѣ успѣли не само да се заематъ съ голѣмитѣ задачи, но и да ги разрешатъ. Епохи, презъ които такива задачи не сѣ били поставяни, а още по-малко разрешавани, минаватъ незабелязани и единъ день се изтриватъ отъ нашето съзнание: тѣ прѣставатъ въобще да бждатъ исторически, защото оставатъ безъ никакво значение за историческото развитие на единъ народъ. Последното се създава само отъ събития, които иматъ положително значение въ каквото и да било отношение.

Въ българската история — да вземемъ само частъта преди и въ третото българско царство — велики времена сѣ само тѣзи по времето на революционния кипезъ срещу турцитѣ, когато по-късно Стамболовъ се бори за външната независимостъ на България, когато цѣлѣтъ български народъ тръгна съ пѣсни на бранъ за националното единство и, най-после, когато изправени даже срещу войнитѣ на вѣкошни империи, българскиятъ войникъ отстояваше своитѣ велики идеали. Въ останалото време нашата история е изпълнена съ дребнави партизански борби, които единъ день не ще възбуждатъ никакъв интересъ.

Какво, прочее, ще бжде настоящето време, което изживяваме и което въ близко бъдеще ни предстои, зависи изключително отъ насъ, т. е. отъ задачата, която ние си поставимъ за разрешение.

Ако живѣемъ съ мисълта, че сме малки и слаби и затова трѣбва да гледаме само да пазимъ кожнитѣ си, да се пазимъ, както непрекъснато ни се втѣпява въ главата отъ „авантюри“, ние съзнателно ще принизимъ

по подражание на Питигрилли (порнографенъ италиански авторъ, антифашистъ, избѣгалъ отъ фашисткия режимъ), криминалнитѣ романи на Уолесъ, или нѣкого друго, именно, за да се дискредитира класическата литература и за да се каже на купувача, че освенъ марксистическата литература и изкуство, всичко друго е порнография и криминалогия.

Ето маршрутъ на тази литература и пропаганда, чиято вездесъщностъ се простира въ всички сфери на българския животъ — отъ книгата до киното, отъ кафенето до литературния кръжъ. Тѣ като зараза се лѣпятъ по духовната снага на българския народъ.

Д-ръ Милко Ралчевъ

цѣлата историческа стойностъ на времето ни до пълна безсѣдържателностъ. И обратно: ако поставимъ голѣмата, велика българска задача и наложимъ нейното разрешение, ще бждемъ творци на велика история.

Изборътъ не е мжченъ, поне на видъ. Но при днешната наша общественостъ той се оказва много мжченъ. Защото по задачитѣ, които се поставятъ, се познаватъ не само времената, но и отдѣлнитѣ хора. Малки вътрешно, немошни по духъ и по възможности хора си поставятъ малки задачи и сѣ много радостни, ако сждбата не имъ изправи на пътя мжчни въпроси. Вътрешното свое безсилие тѣ пренасятъ и приписватъ върху цѣлия народъ и всичкото имъ обществено изкуство е насочено къмъ убеждаване този народъ, че той нищо не може и затова нищо не бива да прѣприема. Достатъчно е да вегетира . . .

Великитѣ хора ставатъ велики покрай задачитѣ, съ които сѣ се заематъ. Никога единъ вътрешно здравъ и съ укоритѣ духъ човѣкъ не може да се задоволи съ малки задачи, достойни само за милосердни сестри или нѣкакви обществени кърпачи. И да нѣма голѣми задачи, той ги създава, открива и така насочва националното развитие къмъ непонятни и невидими съ просто око кръгозори.

Тука е голѣмата разлика между насъ и марксизма. Червенитѣ твърдятъ, че човѣшката история се е развивала винаги къмъ задачи прѣварително известни и продиктувани отъ „общественитѣ условия на материалното битие“. Ние твърдимъ, че човѣшката история, движена отъ човѣшкия духъ, винаги е била устремена къмъ непознати кръгозори, тамъ, където се крие новото и великото.

Всичкитѣ тѣзи разсъждения правимъ, защото у насъ напоследъкъ около нещастната идея за нѣкакво балканско споразумение (за смѣтка на кого?) започна пакъ да се настѣпватъ отъ пенсионирани политици да сме се лазѣли отъ „авантюри“. Изборътъ на младостта на тѣзи сентенции ни е отдавна известенъ. Той се крие въ личния страхъ на тѣзи хора и въ липсата на вѣра въ здравитѣ сили на България.

„Недейте вѣрва въ силитѣ на България! Не дейте се уповава на българския духъ! Не посѣгайте къмъ забранени плодове! Не дръзвайте къмъ невъзможни кръгозори! Не слагайте на изпитание силитѣ ни!“

Тѣзи пѣсни ни сѣ известни до втрѣсване. Въ българската история тѣ сѣ стари и прѣждатъ даже и противорѣчието Ботевъ — Каравеловъ. Но тѣ звучатъ особено странно сега, когато се касае да напрегнемъ всичкитѣ

## Първият български Великден

Великит дни в живота на народитъ не сж много. Не сж много тѣ и вь нашата най-нова история. Затова сѣ още по-голямъ основание трѣбва да се предполага, че си ги спомняме сѣ дълго имъ величие, толкозъ повече вь времена като днешнитѣ, когато често обръщаме погледъ назадъ, за да търсимъ примѣри за подражание.

Такъвъ единъ Великденъ за Българщината бѣше 3 априль 1860 година. На тоя день тя за пръвъ пльзъ официално и следъ вѣковно двоино робство възкрѣсна. духовно единна и сплотена, макаръ политически все още разпокъсана и поробена.

Презъ време на голѣмата великденска литургия тогава, отслужвана вь цариградската българска църква отъ Илариона Макариополски, когато по обичая трѣвало да се спомене името на патриарха, като глава на църквата, благочестивото настроение било нарушено отъ шумнитѣ викове на богомолцитѣ българи, които искали да не се споменава това име станало вече символъ на духовно потисничество и морално разложение. Иларионъ Макариополски произнесълъ вмѣсто него обичайната за такива случаи молитва на независимитѣ църкви. А на Второ възкресение следъ обѣдъ, когато евангелието се чете на нѣколко езика, по желанието на народа изхвърлено било и четенето по гръцки. Така било обявено освобождението на българската народна църква отъ гръцката патриаршия. А примѣртъ на Цариградъ, вь който собствено билъ събранъ цвѣтътъ на Българщината, билъ последванъ отъ всички български покрайнини, дето символично изгонване на патриаршеското име се превърнало на масово гонение срещу гръцкитѣ владии и полове.

Дълго на народното единство събуждало

сили на националния си духъ, звучать — на право казано — като поражение. Ако българскиятъ народъ слушаше нѣкога тѣхъ, нѣмаше да запали сѣ пламцитѣ на Срѣдноригието интереса на цѣла Европа, нито пъкъ щѣше да се гордѣ днесъ съ Илинденската епопея. Слава Богу, вь такива времена е имало и велики българи, а не само стремящи се къмъ пенсия драскачи.

И сега ние казваме: Вь велики времена малки хора нѣмать думата. Ако, разбира се, искаме времената да бждатъ велики и ако можемъ да изнесемъ на собствения си грѣбъ величието на задачитѣ.

Взематъ ли слабитѣ духомъ да ни „водять“, ще станемъ велики вь... нищожеството си.

Това за сведение на пенсиониранитѣ политици!  
Ст. Поповъ

такъвъ възторгъ у всички срѣди, че дори бивши патриаршески владии като Авксентий Велешки, Гедеонъ Софийски, Пансий Пловдивски и др. се присѣдинявагъ къмъ борбата срещу патриаршията. Борба твърде неравна, защото срещу едва пробуждащата се Българщина стояха като заклати врагове и турската държава сѣ цѣлата си власть, и цариградската патриаршия сѣ цѣлия арсеналъ отъ простени и непростени срѣдства на знаменития Фенеръ, че дори и рускиятъ синодъ вь лицето на своя оберъ-прокуроръ А. П. Толстой, който се борѣше срещу българското църковно национално движение, защото то било пагубно за православната вѣра изобщо.

Оберъ-прокурорътъ вь сжщото бѣше станалъ жертва на гръцкитѣ интриги: гръцитѣ вь Русия „бранѣха“ единството на православнието, докато предъ турцитѣ представяха българското движение като внушено отъ Русия, макаръ вь сжщностъ добре да знаеха, че църковнитѣ борби на българитѣ сж само първитѣ стѣпки къмъ националното имъ обособление и политическо освобождение. Турцитѣ управници пъкъ все още продължаваха да прилагать своята политика на раздробление между подвластнитѣ си християнски народи, да насърдчавать междуособнитѣ имъ борби, за да продължавать владичеството си надъ тѣхъ.

Но въпрѣки всичко, великиятъ день настѣпи като тържество, колкото на ловката дипломация на водачитѣ, толкова на сплътеността народна.

Идеята за изхвърляне патриаршеското име иде отъ народа. „Вь Кукушъ, казва Иларионъ Макариополски, научихъ единъ новъ урокъ: „Не шешъ ли единъ владика, изхвърли му името отъ църквитѣ си; не шешъ ли патриарха, сжщото направй“. Кукушкиятъ „урокъ“ се превърналъ вь решение на първенцитѣ. Но това решение не се приложило на дълго, докато не получило одобрението на еснафитѣ, тогавашнитѣ истински народни организации, които били силата на всѣко народно дълго и докато не било прието съ възторгъ отъ младежта, чийто представители сжщо били посветени вь народнитѣ работи.

Впрочемъ, великитѣ дни, като че ли винаги идвагъ все по тоя пльзъ. Идвагъ тѣ, когато умоветъ на призванитѣ и признати водачи се слѣять сѣ волята на воденитѣ вь името на общото благо; когато воденитѣ разбиратъ водачитѣ, защото сами сж си ги избрвали, а водачитѣ слушатъ воденитѣ, защото доброволно сж се нагърбили съ кръста на борбата имъ.

Калинъ П.

## Интернационализъмъ и патриотизъмъ

Уводната статия на единъ официозъ като болшевишкия „Правда“ винаги има малко-много теоритично-програменъ характеръ, чийто значение не се изчерпва тѣмъ бързо. Не би можело, следователно, да ни се вмѣни вь грѣхъ, че долнитѣ наши цитати сж отъ преди нѣколко месеца, толкова повече, че духътъ имъ нито е подложенъ, нито изглежда, че ще бжде подложенъ на нѣкаква корекция.

„Правда“, проче, като съобщава, че болшевишкото правителство и партията поднасятъ като подаръкъ (!?) на учители и ученици новия болшевишки учебникъ по история за III и IV класове, препоръчва имъ да го прочетатъ и проучатъ, защото:

„Да познаваме историята на своята забележителна родина, това е свързано неразривно съ съветския патриотизъмъ, съ чувството на гореща любовъ къмъ страната, която“ и пр... И защото: „Само вь свѣтлината на миналото възкрѣсва съ всичкото свое величие славното наше настояще“... „Партията на болшевикитѣ придава грамадно значение на историята и политическото възпитание на съветския гражданинъ, борещъ за свободата на своята родина“... „Основниятъ недостатъкъ на учебницитѣ по история и преподаването и бѣше отвлѣченая имъ схематиченъ характеръ. Истинската научна история бѣше замѣнена съ вулгарна социология“...

Каква изненадваща откровеностъ, наистина, отъ страна на ония, за които не само историята, а и цѣлата наука комай бѣше станала вулгарна социология!

Това сж мисли, подъ които съ гордостъ би се подписалъ всѣки, който не се е страхувалъ отъ позорното нѣкога прозвище „буржоазно орждане“. Но вь колонитѣ на единъ болшевишки официозъ тѣ не могатъ да не събуждатъ дълбоко недоумение, особено у живитѣ още свидетели на нѣкогашнитѣ истински кръстоносни походи срещу всичко, което напомняше национализма. Странно е да слуша човѣкъ такива възторжени думи за руски патриотизъмъ, руска родина, когато се знае, че нѣмаше вь миналото за единъ марксистъ по-позорна отъ думата патриотизъмъ; когато се знае, че пролетариятъ нѣмаше право да има свое отечество, своя родина. Вь краенъ случай, едва следъ изгрѣването на болшевизма, той можеше да смѣта за свое отечество болшевишка Русия, но при условие, че е готовъ да жертвува и морално, и физически собствената си родина за благо на човѣцитѣ изобщо. Смъртенъ грѣхъ бѣше особено да дръзнешъ да бранишъ родината си срещу крѣвавитѣ понѣкога пристѣпи на интернационализма!

— Но и комунисти, и социалисти у насъ

презъ войнитѣ се биха за родината си! — възразявагъ често нѣкои.

Да! И тъкмо тамъ бѣше и най-страшното, и най-позорното, че проповѣдницитѣ на марксизма, сами безсилни да разкъсатъ въ собствената си душа неразривната връзка съ родината, упорито насаждаха вь душитѣ на жертвитѣ си отровата на интернационализма, за да излагатъ не еднажъ на смъртна опасностъ тая родина.

Предъ погледа на ония, които погребяха подъ развалинитѣ на „Света Недѣля“ стотици живи хора само като първа точка отъ една голѣма програма, се рисуваха широкитѣ перспективи на едно общочовѣчно блаженство подъ червеното знаме на сърца и чука. Тия хора не бѣха само технически изпълнители, съблазнени отъ богатия хонораръ, а фанатизирани вѣрующы въ новото, което може да се роди само върху развалинитѣ на стария „буржоазенъ“ свѣтъ. Не бѣха само прости наивници и ония, които наистина виждаха вече значителнитѣ болшевишки трактори, напустнали необятнитѣ руски полета, да се катерятъ на орляци по нашитѣ чукари.

Отъ душитѣ и на еднитѣ, и на другитѣ съ десетилѣтия проповѣдницитѣ на интернационала корениха всѣко чувство къмъ родъ и родина, за да насаждатъ тамъ миражитѣ на братство между всички човѣци на земята. Като че оня, който не познава собствения си братъ, е способенъ да изпитва братско чувство къмъ всѣки човѣкоподобенъ отъ другото земно полушарие.

И нѣщо още по-странно дори: у насъ марксизмътъ съ всичкитѣ му неясни книжни теории се сведе до обикновенъ антинационализъмъ, антипатриотизъмъ. Така само, може би, ще трѣбва и да се обясни, че подъ знамето на нашенския комунизъмъ се наредиха единъ до другъ и озлобениятъ отъ чуждото шастие несрѣтникъ, и отчаяниятъ отъ своето изпугъ стаяло парче земя дребень собственикъ, и голѣматъ богаташъ, който бързаше за всѣки случай да се презастрахова предъ новия строй. Тежки служители на жестоко идеята „буржоазна“ държава дори, пазейки топлицѣ си мѣстна, сжщо не пропускаха да се нагодятъ по-налъво, защото упорито вече се говорѣше, че „нашитѣ скоро ще напоятъ конетѣ си на Дунава“.

Вь душата на мнозина отъ тия хора, може би, се събуждаше и атакитичното чувство на доосвобожденския българинъ вь месиянската роля на Русия. За ония, които се задушаваша подъ бремето наложено на България, може би, бѣше и безразлично бѣлятъ ли, или нѣкакъвъ червенъ царъ ще води рускитѣ войски на югъ. Тѣкмо тамъ, обаче, бѣ

## Краят на Чехословашко

Чехословашко изчезна. И то по начин, който няма подобен на себе си в историята. Изчезна без борба, без кръв, от които да се храни чехският дух през въковете на робството, както се беше хранил в миналото от кръвният борби на хуситството. Изчезна, за да послужи като знамение на всички, които живеят с салонните добродетели на миналия век, с неговите идеи на политическо разложение и демолиберална анархия, с неговите сантиментални пан-изми и интернационални общества, намърлил в Обществото на народите апотеоза на своята тартюфщина и безсилие. Изчезна, за да отвори очите на всички, които още не са се събудили за днешния век на техниката и дисциплината, на откритата сила и мъжествения дух.

Изчезването на Чехословашко е покрътително за нас, които считаме правото на нацията да има своя държавност за най-основно и съществено. И се пак трябва да признаем, че Чехословашко не беше национална държава и че беше родено в грехъ.

Чехословашко се роди от войната въз основа на принципа за самоопределяне на народите. Но още при раждането на Чехословашко творците му погасиха този принцип. И той, както и всички принципи на миналия век, беше само красиво облекло, в което

шеи трагедията на Българщината. За „водачитъ“ сжшо нъмаше голъмо значение кого водят. Ловно измѣстили въ съзнанието на недоволниците името на България далеч зад името на Русия, тѣ трѣбваше на всѣа цена да подготвят знаменитѣ септемврийски събития, за да получат най-после поне единъ оправдателен документъ за досието си въ Москва, на която бѣха твърде много задължени.

И получиа го, макаръ и не лично, на рѣка, подъ видъ на дълъгъ списъкъ на рани и убити, осиротѣли и обездомени...

Все подъ сжщитѣ внушения, такива синовани чувства засвидетелствуваха къмъ собствената си родина милиона хора на десетки мѣста по земята. Все подъ сжщитѣ внушения отъ името на нѣкакви съмнителни лиги за правата на човѣка бидоха жестоко клеймени ония, които се опитваха да брашатъ бащинията си като по-близо до сърдцето имъ.

А днесъ синоветѣ на интернационала, следъ като дигнаха на кървава бранъ братя срещу братя и окървавиха съ братска кръв много роднини, само за да докажатъ, че нѣма за човѣка друга родина, освенъ Земята, днесъ тѣ говорятъ за велика руска родина, за патриотизъмъ, за отечество!

Д. П.

хората тогава се считаха длъжни да обличатъ фактите. А фактътъ въ дадения случай бѣше, че Чехословашко се създаде, за да бѣде стратегическия трънъ въ германската пета. Създадено по военни съображения, за сжществуването му можеха да решаватъ само сжщитѣ съображения.

Затова Чехословашко можеше да сжществува само крепено отъ щикове. И Бенешъ не пропуснаше случая да посочи тритѣ милиона щика, на които се крепѣше Чехословашко. Но покрай щикова тѣ бѣше нуженъ и воинственъ и нападателенъ духъ и пълна национална дисциплина, а тѣмъ този духъ и тази дисциплина липсваха на Чехословашко. И когато денътъ на изпитанието дойде миналата есенъ, нѣмаше кой да натъкне щикова тѣ на пушките.

Може би, това стана поради съзнанието за сигурното поражение. Въ такъвъ случай оставаше единъ пътъ за Чехословашко — пътътъ на преклонението предъ необходимостта и на честното сътрудничество. Чехословашко предпочете да търси другъ пътъ — пътя на дипломатическата игра, на политиката на неутралитета, на интригата и на двата стола, а този пътъ, може би, почтенъ и препоръчителенъ въ времето на салонните добродетели на миналия векъ, води къмъ сигуренъ неуспѣхъ за нашето сурово време и затова Чехословашко не можеше да не стигне по него до своя трагиченъ и сжщевременно позоренъ край.

За този край навѣрно е допринесло обстоятелството, че Хитлеръ е австриецъ и има да се разплаща не само по берлински, но и по виенски смѣтки; а въ смѣтката на Виена чехитѣ иматъ голѣми дълъ. Допринесли сж навѣрно и духътъ на новия германецъ — целестремителенъ и дързъкъ, а сжщо и желанието на Германия да се реваншира на най-близкия гръбъ на западните демокрации за дръкването на оржжието, съ което явно намаляваха престижа и влиянието ѝ.

Но несъмнено за края на Чехословашко най-много допринесоха военни и стратегически съображения, повлияни отъ липсата на сигурностъ и ясностъ въ вътрешната и външната му политика следъ Мюнхенъ и все повече нарастващата опасностъ отъ война на западъ.

Чехословашко се поддаде на дипломатическата игра на западните демокрации и Съветска Русия, игра проявена въ флирта на Полша съ Съветска Русия, въ падането на Стоядиновичъ, въ сближението на Полша съ Румъния, въ аванситѣ къмъ Унгария и въ опититѣ за образуване на нѣкакъвъ преграденъ блокъ. При успѣхъ на тази игра и въ

Чехословашко — а тя успѣ да увлече тамъ широки кръгове и да изправи страната предъ размирици — можеха да се намалатъ и дори съвсемъ да изчезнатъ стратегически резултати отъ Мюнхенъ Германия не можеше да не вземе мѣрки и отговори съ смѣлъ и решителенъ ударъ, съ който изтрѣгна радикално чехския трънъ и осуети всѣа възможностъ за неочаквани нападения въ сърдцето на Райха съ помощта на бази въ Чехия. Германия направи предварително това, което би било първата ѝ работа при война на западъ. Националната сигурностъ е пръвъ законъ, а Великите нации не познаватъ по-голѣмъ законъ. Затова Германия не можеше да търпи независимо Чехословашко, въ което английски и френски капитали да строятъ летища, както Британия не би търпѣла независима Ирландия, въ която германски капитали да строятъ бази за подводници.

Краятъ на Чехословашко засилва германската военна мощъ и съ въоръжението на тритѣ милиона чехски шика, и съ чехската военна индустрия. Германската тежка индустрия на Рейнъ, твърде близо до западния фронтъ, получава нова база въ чехската тежка индустрия и заводитѣ Шкода, отдалечени отъ всички фронтове и естествено защитени. Най-сетне, задоволява се и Унгария съ общата граница съ Полша, като ещевременно тая обща граница се почти обезценява съ включването на Словакия въ Райха, който протѣга на стотици километри границитѣ си съ Полша и Унгария, вътъна се между тѣхъ и ги обгръща.

Краятъ на Чехословашко остава инцидентъ, етапъ въ голѣмата мъчалива борба между дветѣ оси. Полша и Югославия, Франция и Румъния се питатъ днесъ, кой ще понесе пръвъ следващия ударъ, ако има такъвъ. И всички се готвятъ. Въ тая борба нѣма мѣсто за сантименталности, за симпатии и антипатии. Тамъ, където се влагатъ сантименталности и симпатии, тѣ се използватъ отъ чужди пропаганди противъ националнитѣ интереси.

Осъта Берлинъ—Римъ е фактъ. Осъта Лондонъ—Парижъ сжшо. Първата ось е експанзивна. И експанзията ѝ може да бѣде спрѣна само съ война, или трѣбва да бѣде канализирана на изтокъ. И въ двата случая първи ще бѣдатъ поставени на изпитание и предъ решение Югославия и Румъния; това е важното и сжществено въ създаденото положение на Балкана.

И дветѣ сж сравнително голѣми страни, но съ твърде малко вътрешно сцепление; тѣ не сж национални държави. Затова бойната имъ стойностъ е много малка въ сравнение съ пространството и населението имъ. На собствени си сили тѣ не могатъ да разчитатъ много. Въ замѣна Западъ и Изтокъ ще бѣдатъ щедрѣ въ обещаенията си къмъ тѣхъ.

Какъвъ трѣбва да бѣде пътътъ на единъ младъ народъ, който има въковетѣ предъ себе си, който трѣбва да расте и само да расте и който трѣбва да си осигури съответното жизнено пространство? Какъвъ трѣбва да бѣде днесъ пътътъ на единъ народъ, който има мъжественъ духъ и воиншки добродетели, който повече отъ всичко цени правото си да бѣде войникъ и който не желае да става отъ сантиметалностъ или за чужди интереси пушечно месо или чакълени насипъ за задържане на ваякъ, подъ който утре да се намърятъ като чакълна настилка? — Съ мъжественъ духъ и съ колкото сила има да държи здраво за своето, да държи оржжието си въ рѣка и да не се откъде отъ него, да има предвидъ националнитѣ си интереси и националния си напредъкъ, само тѣхъ и нищо друго, и да се бори за тѣхъ.

И затова нашниятъ пътъ е пътътъ на борбата за напредъка на Българщината.

Ал. Бѣлевъ

## „Мила Родино“

Знайно е, че когато човѣкъ се връща отъ чужбина, той обикновено съ съзлитъ отъ радостъ приветсгува родния си бръгъ. Така е. Но не е така въ царството на Съветитѣ, въпрѣки голѣмата „национализация“.

Споредъ варшавски вестници, прочее, случило се е следното:

Параходътъ „Челюскинъ“ се връщашъ въ Съветитѣ отъ Сев. Америка съ товаръ за около 200 милиона лева. Въ Финския заливъ той попада на буря и потъва. Екипажътъ му бива спасенъ отъ съветския параходъ „Азабаде“. Но едва крушенитѣ се изкачили на борда на спасителния корабъ, тѣ били арестувани и обявени за саботьори, виновни за потъването на „Челюскинъ“.

Презъ нощта, обаче, обсаденитѣ възстали, превзели „Азабаде“ и го отпратили назадъ. Капитанътъ му успѣлъ да радиотелеграфира и по следитѣ на „възстаника“ тръгвалъ единъ разрушителъ и корабътъ „Епронъ“, които го настигатъ, преди да влѣзе въ неутрални води.

Възстаницитѣ били отново оковани и заведени въ Петроградъ, където ще ги сждатъ. Можемъ да си представимъ, съ какво умиление тѣзи хора сж видѣли „родния“ си бръгъ.

„Въ дѣното на времето стои очакваща една мисль: провалването на държавнитѣ форми и замѣстването имъ съ една непостоянна система отъ културни кръгове подъ владичеството на трансцендентни идеи“.

Еарейнтъ Валтеръ Ратенау въ „Кайзертъ“, Берлинъ, 1922 г.

## Еквилибристика

Социализмът някога бѣше носител на идеята за всестранна човѣшка свобода. Той бѣше против милитаризма, против империализма, за федерацията и самоопредѣлението. Днесъ, обаче, по тия въпроси той е не-узнаваемъ.

Вестникътъ на сръбскитѣ социалисти „Слободна речъ“, като разглежда въпроса за изчезването на Чехословакия, намира, че една отъ основнитѣ причини за това е даването автономия на Словашко и изобочо федеративното преустройство на бившата Чехословацка република. То било гласнало последната къмъ отслабване и разложение.

„Слободна речъ“ удра съ единъ куршумъ два заяка: Хемъ оправдава социалистическата политика на г. Бенешъ, който въ сжцность е главния виновникъ за разпадането на Чехословакия, хемъ отдалече отрича хърватскитѣ домогвания къмъ автономия, единъ отъ най-парливитѣ въпроси днесъ въ Югославия.

### Какво е антисемитизъмъ ?

„Антисемитизмътъ не е само почитащата върху стари предрасждѣци инстинктивна неприязнь, която срѣщаме въ народнитѣ пѣсни и приказки на народитѣ срещу насъ. То е нѣщо друго, което никакво „просвѣтление“ не може да отстрани.

Най-напредъ трѣбва да признаемъ, че между еврейтѣ и другитѣ действително има голѣми разлики. На еврейската външность, почитаща на расово отличие, отговаря и една еврейска вътрешность. Тѣзи вътрешни, душевни различия почитатъ отчасти върху наследственостъ и върху кръвта, отчасти върху въздействието, което еврейската история и религия, историческото съзнание, особеното политико-социално положение и духовниятъ животъ на еврейтѣ сж предизвикали. Тѣзи

вътрешни различия между еврейтѣ и нееврейтѣ сж сжщо така очевидни, както и тѣлеснитѣ. Както еврейскитѣ вицъ е разбираемъ само за еврейтѣ, защото предполага известни психически особености, така и социалнитѣ и политическите възгледи на еврейтѣ се опредѣлятъ отъ тѣхната еврейска сжцность. Всички духовно изпѣкнали евреи потвърждаватъ това. Хайне и Бюрне, Ласаль и Марксъ сж, въпрѣки нѣмското имъ възпитание, разбираеми само като еврейска сжцность и биватъ винаги така чувствувани отъ всѣки, който не се маме отъ „либерални“ предпоставки. Модернитѣ еврейски фейлетонисти създадоха съвършено особенъ стилъ (б. р. на който сега наши невѣрстни писателствуващи подражаватъ!), словосвѣтътъ начинъ на единъ еврейски гражданинъ, лѣкарь, търговецъ или адвокатъ отъ нѣкой голѣмъ градъ има типични черти: тѣхниятъ еврейски произходъ обуславя политическото имъ вѣрую, тѣ четатъ само вестници списвани отъ евреи, тѣ личатъ съ единъ характеренъ франкмасонски свободенъ духъ спрямо вѣрата, политиката и литературата на домакинитѣ си“.

Изъ „Програмата на ционизма“, 1911 год.

### Еврейнитѣ си остава еврейнитѣ...

„Въ сжцность еврейщината като националность има една естествена основа, която не може да бѣде замѣстена отъ друга като нѣкаква религия. Единъ еврейтъ принадлежи по произходъ винаги на еврейството, безразлично дали неговитѣ предтечи сж покрѣстени или не. Споредъ модернитѣ вѣрски понятия, това може да изглежда парадоксално, но на практика винаги е така. И покрѣстениятъ еврейтъ си остава еврейтъ, колкото и да се мжчи да скрие това“...

Мозесъ Хесъ въ „Римъ и Иерусалимъ“, Еврейски нарѣчникъ, 1919 година.

Печатница „ПРАВО“. София, ул. „Бачо Киро“ № 2. Телефонъ 2-00-78



Отговоренъ редакторъ: Стефанъ Поповъ, ул. „Евлоги Георгиевъ“ 33 София, Пощенска чекова сметка 39-57, София. Годишенъ абонаментъ 60 лева. Рѣкописи се приематъ само, когато сж написани на пишуща машина, на едната страница, съ нормални междуредия и бѣло поле.